

Садовська Т., Мирончук Н.М. Особливості вищої педагогічної освіти у Німеччині // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 195-197.

*Тетяна Садовська, магістрант ННІ іноземн. філол.огії;
Н.М. Мирончук, канд. пед. наук, доцент
(Житомирський державний університет Івана Франка)*

Особливості вищої педагогічної освіти у Німеччині

Вища освіта у Німеччині має давню історію. Численні німецькі університети були створені за часів Середньовіччя. З того часу вони підпорядковувалися землевласникам, найчастіше безпосередньо тому чи іншому князеві, хоча й пишалися своєю автономією. Вона полягала у системі внутрішнього самоврядування, проте фінансування все одно здійснювалося князем, якому іноді професори приносили присягу. І в наш час витрати федеральної влади на вищу освіту не складають більше загального бюджету; залишок покривається власниками землі. Приватних вищих навчальних закладів у Німеччині немає, всі вищі навчальні заклади – державні [1].

Мета статті полягає у розкритті ролі системи вищої педагогічної освіти у Німеччині.

Питаннями планування вищої освіти в Німеччині займається Комісія з планування освіти. Крім того, діє федеральне міністерство освіти та науки, рада ректорів, наукова рада та інші федеральні органи, які виконують кожен свої функції. У Німеччині (порівняно з США) спостерігається велика єдність у типах, структурі та управлінні вищими навчальними закладами, в термінах і програмах навчання.

На чолі закладу вищої освіти стоїть ректор і його замісники (проректори). Вищим органом влади є сенат. Сенат обговорює питання планування, розвитку наукової роботи, навчального процесу, але не займається організацією поточної роботи. Цю функцію виконує головне правління, яке, як зазвичай, включає комітети з навчальних питань, студентських справ, фінансів, майна і будівництва та відділ кадрів.

Університетська і взагалі вища освіта в Німеччині поєднує дослідження з навчальним процесом при достатній увазі до формування особистості студента. Німеччина законодавчо захищає права громадян (що мають атестат про середню освіту) на безкоштовну освіту без складання вступних іспитів. Однак полегшений вступ не призводить до негативних наслідків завдяки високій якості підготовки спеціалістів, що здійснюється відповідно до вимог роботодавця.

Перше, що відрізняє організацію німецького університету, – це порівняно незначна роль чи повна відсутність кафедр. Кафедра – це трибуна. Кафедра

означає професорські обов'язки; на дверях німецьких університетів немає написів «кафедра», лише – «професор». Він виконує основне навчальне навантаження. Немає доцентури, а є помічники, які працюють у тій галузі, що й професор; є співробітники й аспіранти, секретар. Професор має кабінет, телефон, апаратуру й оргтехніку.

Друга особливість – відсутність поділу на факультети. У більшості університетів факультети були ліквідовані ще у 60-ті роки; їм на зміну прийшли так звані спеціальності. Так у 1969 році замість шести факультетів у Гамбурзькому університеті було створено 15, а потім 19 спеціальностей. Нижчий поділ – «семінар». Кожний семінар відіграє роль кафедри. Дослідницький інститут – окрема структурна одиниця всередині спеціальності, його співробітники не пов'язані з викладанням; вони займаються чистою наукою.

Для вступу до університету необхідно мати тільки один документ – шкільний атестат. Кожна федеральна земля сама регулює університетські порядки. Квоту для вступу опосередковано визначає центральне відомство, визначаючи кількість навчальних місць шляхом встановлення прохідного балу на основі шкільного атестату. Відсів при цьому є досить значним. Залишаються найбільш підготовлені – це головний принцип університетської освіти. Вступають сотні, а залишаються десятки. Строк навчання підраховується не за роками, а за семестрами; за ними ж проводиться прийом (на I семестр чи на II семестр). За семестрами також нараховується кількість рефератів і заліків, строки занять, їх початок і закінчення. Так у Гамбурзі перший (зимовий) семестр починається з 1 жовтня і закінчується 30 березня; до нього включені 10-12 днів різдвяних канікул. Літній семестр починається з 1 квітня і завершується 30 вересня. Ці строки ніколи не змінюються. Так само точно позначені дати вступних і підсумкових лекцій 23 жовтня і 10 лютого в зимовому семестрі, 30 квітня і 15 липня у літньому. Після зарахування студент сам складає план своєї роботи на час навчання, самостійно планує своє академічне життя. Самостійно вибирає дисципліни, які вивчатиме, тему, яку буде вивчати, з якої буде складати екзамен, строк навчання, професорів і семінари. Він сам визначає, яким екзаменом закінчить своє навчання, чи буде складати державний екзамен, чи вийде на магістерську роботу (диплом). Правда, потім він може сам і змінити цей план.

Усі 8 (або 12 чи 13) семестрів навчання студента в університеті поділяються на два періоди: початкове навчання й основне навчання.

Початкове навчання відбувається протягом чотирьох семестрів, основне – наступних; між ними студент складає екзамен. Він може вчитися одночасно за 2-3 спеціальностями; в такому випадку має скласти 2-3 державних екзамени. Від вибору кількості спеціальностей залежить строк навчання в університеті. На кожну спеціальність, зазвичай, відводиться 4 семестри. Якщо студент обрав три спеціальності – навчання відбувається протягом 12-14 семестрів. Зрозуміло, що переводу з курсу на курс під контролем декана немає; тривалість навчання залежить від можливості переходу з одного університету в інший.

Набір форм занять близький до наших: лекція, просемінар, семінар, практичне заняття. Семінар з V семестру – головна, провідна форма навчання. Вибір семінару залежить від симпатій студента щодо викладача, його наукових інтересів. Студент самостійно планує роботу на тиждень. Основна задача семінару – навчити студента мати свою точку зору і захищати її. На семінар подається реферат, що нагадує курсову роботу (обсягом 20-25 ст.). Таких робіт може бути дві, три, п'ять залежно від здібностей студента. Кількість заліків, що мають скласти студенти до державного екзамену або магістратури, постійна. Екзамену відводиться останнє місце, їх є лише два: перший — проміжний – після закінчення IV семестру; другий – державний чи магістерська робота.

Відзначаючи специфіку вищої освіти, англійський учений М. Садлер зауважує: «Коли мова йде про освіту, німець запитує, що буде знати, француз – якими будуть іспити, американець – що буде уміти, англієць – якою буде кар'єра...» [2].

Педагогічна освіта у Німеччині являє собою розмаїту, строкату, проте добре налагоджену освітню галузь. Педагогів тут готують університети, педінститути, вищі педагогічні, технічні, спортивні, музичні школи, академії мистецтв. Кадри шкільної адміністрації та інспекції навчаються у системі підвищення кваліфікації (інститутах, центрах). Принциповою характеристикою німецької педагогічної освіти є достатньо урівноважене поєднання теоретичної та практичної підготовки. Цього принципу дотримуються і за умов зосередження підготовки педагогічних працівників в університетах (кількість самостійних педінститутів та вищих педагогічних шкіл постійно скорочується за рахунок їх інтегрування в університети шляхом перетворення у факультети чи філії).

Строки педагогічної освіти у Німеччині в середньому більші, ніж у Великобританії, й складають 3-7 років. Така ситуація є відображенням загальної тривалості освіти у німецькій вищій школі (середня тривалість навчання в університеті – 14 семестрів, а в галузевих інститутах – понад 9). В Англії студенти закінчують університет у 23 роки, у Франції – в 26, Німеччині – 28,5. Середній вік випускників педагогічних вузів – 26,5 років. Дипломи випускників вищої школи Німеччини досить престижні й визнаються у країнах Західної Європи.

Дослідження системи вищої педагогічної освіти у Німеччині дає підставу констатувати, що вища педагогічна освіта набувала у світі статусу поважного механізму інтелектуального розвитку людства, попит на неї невпинно зростає, так само, як конкуренція на глобальному ринку освіти. Інтеграційні процеси у системі вищої освіти актуальні для більшості зарубіжних країн.

Сьогодні існують загальні закономірності розвитку вищої освіти у розвинених країнах світу та загальні проблеми, з якими вони стикаються: демократизація та автономізація вищої освіти, поглиблення базової підготовки та професіоналізації освіти, уведення інтегративних навчальних програм та курсів, упровадження інтенсивних методів та технологій, спрямованих на

індивідуалізацію та диференціацію навчання, підвищення ролі самостійної та науково-дослідної роботи студентів [3].

Список використаних джерел

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання / Вітвицька С.С. – Житомир, 2012. – 343 с.
2. Джуринский А. Н. Развитие образования в современном мире : учеб. пособие / А. Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 45 с.
3. www.germany-edu.by.ru